

ΜΑΘΗΜΑ: ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ , Δ' ΕΞΑΜΗΝΟΥ, ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ
κ. Α. ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ
ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: " ΟΨΕΙΣ ΚΑΤΟΧΥΡΩΣΗΣ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟΥ
ΑΣΥΛΟΥ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ"
ΟΝΟΜΑ: ΜΗΤΣΑΚΗ ΙΡΙΣ Α.Μ: 1340200200316

1. ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Μια από τις θετικότερες καινοτομίες του Συντάγματος του 1975 υπήρξε η προστασία της ακαδημαϊκής ελευθερίας που θεσπίζεται στο άρθρο 16. Στο Συνταγματικό αυτό άρθρο συνδυάζεται η προστασία της ακαδημαϊκής έρευνας και διδασκαλίας και η καθιέρουμένη για πρώτη φορά πλήρη αυτοδιοίκηση των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων, όπου πια μόνο η Πανεπιστημιακή κοινότητα είχε το δικαίωμα διαχείρισης των διαδικασιών που αφορούσαν το χώρο της . Ουσιώδες στοιχείο και απαραίτητο συστατικό για τη λειτουργία της Ακαδημαϊκής Ελευθερίας, δηλαδή της ελεύθερης επιστημονικής έρευνας και διδασκαλίας αλλά και της διακίνησης ιδεών αποτέλεσε και αποτελεί η ιδέα του Πανεπιστημιακού Ασύλου.

Ετυμολογικά, "άσυλο" σημαίνει τόπο ιερό και απαραβίαστο ή καταφύγιο .Το "άσυλο" δεν σημαίνει ότι αναγνωρίζεται τμήμα νομικών σχέσεων ως κείμενο εκτός της δημόσιας τάξης, εκτός της ελληνικής έννομης τάξης. Σημαίνει ότι η αστυνόμευση επιτρέπεται με τη συνδρομή όμως περισσότερων εγγυήσεων σεβασμού της ελευθερίας ορισμένων προσώπων ώστε να επαληθευτεί η τήρηση της αντίστοιχης μερικότερης και ειδικότερης έκφρασης της δημόσιας τάξης ως προστατευόμενης με ιδιαίτερες εγγυήσεις . Το δικαίωμα του "ασύλου" διακρίνεται σε περιπτώσεις ανάλογα με τον τρόπο που αναγνωρίζεται αμεσα ή έμμεσα από τις συνταγματικές διατάξεις. Είναι αμφίβολο αν θα ήταν σύμφωνη προς το Σύνταγμα η βάσει μόνο κοινού νόμου καθιέρωση ασύλου. Διότι το "άσυλο" έχει την έννοια ότι η νομιμοφροσύνη των προσώπων εντός της ελληνικής έννομης τάξης ελέγχεται περιορισμένα ή δεν ελέγχεται. Η πρώτιστη δημόσια υποχρέωση είναι η υπακοή στην έννομη (=δημόσια) τάξη. Με τυχόν καθιέρωση νομοθετική του "ασύλου" και για περιπτώσεις άλλες από τις προβλεπόμενες αμεσα ή έμμεσα (περίπτωση Πανεπιστημιακού Ασύλου) θα σημαίνε εξαίρεση από τον έλεγχο της νομιμοφροσύνης των προσώπων τόσο της "ειδικής" των διοικητικών οργάνων(άρθρα 103 παρ.1 και 120 παρ.2, Συντ.) όσο και της "γενικής" όλων(άρθρο 120 παρ.2, Συντ)

Αν και δεν κατοχυρώθηκε στο άρθρο 16 του Συντάγματος ως τρίτη συνταγματική επιταγή εντούτοις πλαισιώνει την ακαδημαϊκή έρευνα , διδασκαλία, διακίνηση ιδεών και την πλήρη αυτοδιοίκηση και συνιστά μέτρο αναδείξεως της αποτελεσματικότητας τους. Το περιεχόμενο της εννοίας του Πανεπιστημιακού ασύλου δεν παρέμεινε αναλλοίωτο ή ανεπηρέαστο αλλά αντιθέτως διαμορφώθηκε μέσα από την κοινωνικοπολιτική συγκυρία, την ανάπτυξη-συγκρότηση του αστικού κράτους και ιδίως μέσω της θεσμοθέτησης της πλήρους αυτονομίας των πανεπιστημίων και την ακαδημαϊκή ελευθερία.

Η ιδέα του Πανεπιστημιακού ασύλου πήρξε αντικείμενο σεβασμού και σε χρονικές στιγμές ιδιαίτερα κρίσιμες όπως η Γερμανική Κατοχή καθώς οι κατοχικές δυνάμεις δεν καταπάτησαν τον πανεπιστημιακό χώρο. Η Προαναφερθείσα περίπτωση δεν πρέπει να δημιουργήσει την εντύπωση ότι πάντοτε το Πανεπιστημιακό άσυλο υπήρξε σεβαστό : το στρατοκρατικό καθεστώς της δικτατορίας στη σύγκρουσή του με το

τοτε ευρύτατα ανεπτυγμένο και δυναμικό φοιτητικό κίνημα το Φλεβάρη του 1973 στην κατάληψη της Νομικής και το Νοέμβρη του ίδιου χρόνου στο Πολυτεχνείο καταπάτησε το άσυλο και εισέβαλλε στους χώρους των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων αφήνοντας πίσω της μεταξύ άλλων πολλούς νεκρούς και το δικαίωμα του Πανεπιστημιακού ασύλου βιαιότατα θιγμένο . Η συνταγματική κατοχύρωση της Πανεπιστημιακής αυτοδιοίκησης και της ακαδημαϊκής ελευθερίας ήταν η καταληξη και συν'άμα η κατάκτηση μιας σειράς αγωνιστικών κινητοποιήσεων του φοιτητικού κυρίως κόσμου και γενικότερα του ελληνικού λαού που είχε εντονότατα επηρεαστεί από τις εξελίξεις σε διεθνές επίπεδο στο χώρο της παιδείας.

Η μη ρητή αναφορά στο πανεπιστημιακό άσυλο μέσα στο κείμενο του Συντάγματος σε συνδυασμό με τη ρευστότητα που περιβαλλει την ιδέα του πανεπιστημιακού ασύλου δεν καθιστά ιδιαίτερα ευκολη την μελέτη του ίδιου αλλά και της εξελίξεως του. Η παρούσα εργασία επιχειρεί να ασχοληθεί διεξοδικά με την έκταση,τη σκοπιμότητα του πανεπιστημιακού ασύλου αλλά και με μερικές από τις προσεγγίσεις που έχουν ως τώρα γίνει πάνω στο ζήτημα αυτό. Με πάντα ορατό και υπαρκτό τον κίνδυνο της αυθαιρεσίας η εργασία αυτή θα προσπαθήσει να αναφερθεί στην έννοια του Πανεπιστημιακού ασύλου εξετάζοντάς το μέσα στα πλαίσια του Ελληνικού Συντάγματος

2. ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΚΑΙ ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΤΗΤΕΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟΥ ΑΣΥΛΟΥ ΠΡΙΝ ΤΟ ΝΟΜΟ 1268/82

A. Το πανεπιστημιακό άσυλο πριν το ν.1268/ 1982

Με την ψήφιση του "νόμου-πλαισίου" όπως επικράτησε να καλείται ο νόμος 1268/82 που αφορούσε τη "δομή και λειτουργία των ΑΕΙ" όχι μόνο κατοχυρώθηκε για πρώτη φορά νομοθετικά το πανεπιστημιακό άσυλο αλλά επιχειρήθηκε να δοθεί λύση στις ασαφείς και τα διλήμματα που προέκυπταν από τη μη ρητή κατοχύρωση του Πανεπιστημιακού ασύλου στο Σύνταγμα . Η ιδέα του πανεπιστημιακού ασύλου δεν ήταν σαφώς ορισμένη ούτε προβλέπονταν ρητώς στο Σύνταγμα γεγονός που άφηνε πολλά περιθώρια για ερμηνευτικές προσεγγίσεις συχνά αντιθετικές μεταξύ τους. Ο νόμος-πλαίσιο μόνο μερικώς επελυσε το πρόβλημα αυτό.

Η κατάσταση αυτή ασάφειας και αοριστίας υπήρξε εντονότερη πριν τη ψήφιση του νόμου πλαισίου. Μαλιστα είναι χαρακτηριστικό ότι στην Ελλάδα τα συνετασσόμενα από το Υπουργείο Παιδείας νομοσχέδια πριν το 1268/82 κατοχύρωναν το άσυλο μόνο για εκπαιδευτικούς σκοπούς Όπως αναφέρει ο Ευ.Βενιζέλος ;το πανεπιστημιακό άσυλο "ως έννοια και ως νομική εγγύηση βρισκόταν στα ασαφή όρια της παλιάς ευρωπαϊκής παραδοσης,του ερμηνευτικά συναγόμενου(υπό την έννοια της ακαδημαϊκής ελευθερίας και αυτοδιάθεσης των ΑΕΙ) κανόνα και ίσως του εθίμου" Η μη ρητή κατοχύρωση άφηνε ανοικτό το δρόμο για την τοποθέτηση του Πανεπιστημιακού ασύλου ανάμεσα στην παράδοση,την ερμηνευτική προσέγγιση και κατα μια αποψη και το έθιμο. Υποστηρίχτηκε η άποψη ότι ο θεσμός του πανεπιστημιακού ασύλου εξεταζόμενος ιστορικά προέρχονταν από μια αντίληψη που αντιμετώπιζε τους πανεπιστημιακούς χώρους όπως τους ναούς. Ο παραλληλισμός αναφέρονταν στο κύρος και τον σεβασμό που απέπνεαν κυρίως λόγω της προστασίας που απολάμβαναν από την παπική εξουσία. Σύμφωνα με αυτή την θέση η Ευρωπαϊκή πρακτική άφηνε στην αποκλειστική ευθύνη των διοικούντων των ιδρυμάτων την ασφάλεια και προστασία των χώρων στους οποίους συντελούνταν οι λειτουργίες των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων,δημιουργώντας έτσι ένα έθιμο . Η άποψη αυτή δεν λαμβάνει υπόψιν της όμως ότι το άσυλο πααβιάζονταν συχνότατα από τη δημόσια δύναμη με την κάλυψη των κυβερνήσεων και συνεπώς δύσκολα μπορούσαν

να θεμελιωθούν ιστορικά οι προϋποθέσεις δημιουργίας του εθίμου που δεν είναι άλλες από την μακρά και ομοιόμορφη πρακτική και *opinio iuris* ή *necessitatis*. Σε αυτό το σημείο αξίζει να αναφερθεί η ιδιαίτερη περίπτωση της Γερμανίας, όπου το δικαίωμα του Πανεπιστημιακού ασύλου μπορεί να προστατευθεί καθ'όλο το ιστορικό του περιχόμενου βάσει του 123 παράγραφος 1 ΘΝ (συνταγματική κατοχύρωση του δικαίου της συνήθειας).

Στην Ελλάδα ο θεσμός του Πανεπιστημιακού ασύλου είναι ιδιαίτερα συνδεδεμένος με τους αγώνες του φοιτητικού κινήματος στη Μεταπολίτευση και τη δυναμική και ριζοσπαστική δράση που ανέπτυξαν εκείνη τη περίοδο οι συνδικαλιστικές οργανώσεις ιδίως αυτές των φοιτητών. Έτσι το Πανεπιστημιακό άσυλο στον ελλαδικό χώρο δεν αποτέλεσε απλά μια νομική εγγύηση για τη διασφάλιση της λειτουργίας της ακαδημαϊκής ελευθερίας αλλά και μια κατοχύρωση, ένα επιστέγασμα αγωνιστικών κινητοποιήσεων. Η ανυπαρξία ρητής συνταγματικής επιταγής του Πανεπιστημιακού ασύλου προξενούσε αρκετές δυσμένειες με βασικότερη τη μη επιφορά κυρώσεων για τους παραβάτες καθώς οι κυρώσεις δεν ήταν δυνατό να βασιστούν σε ερμηνευτικές προσεγγίσεις και στην παραδοχή που ως τότε είχε επικρατήσει. Προφανώς η έλλειψη ρητής συνταγματικής κατοχύρωσης του Πανεπιστημιακού ασύλου στο άρθρο 16 του Συντάγματος οδηγούσε και σε έλλειψη συγκεκριμένης νομοθετικής κατοχύρωσης.

Β. Γνωμοδότηση σχετικά με το πανεπιστημιακό άσυλο σε συνδυασμό με το άρθρο 334 παρ. 3 Π.Κ

Στη διαμόρφωση του περιεχομένου της έννοιας του Πανεπιστημιακού ασύλου συνέβαλλε και ο νόμος 410/1976, ο οποίος με το άρθρο 12 αντικατέστησε το άρθρο 334 του Ποινικού Κώδικα που φέρει τον τίτλο "διατάραξη οικιακής ειρήνης" και προσέθεσε μια Τρίτη παράγραφο στο ίδιο άρθρο η οποία αναφέρει τα εξής: "όποιος εισέρχεται παράνομα σε κατάσταση ή χώρο δημόσιας, δημοτικής ή κοινοτικής υπηρεσίας ή νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου ή επιχείρησης κοινής ωφέλειας ή παραμένει στους χώρους αυτούς παρά τη θέληση της υπηρεσίας που τους χρησιμοποιεί της οποίας τη θέληση δηλώνει ο νόμιμος εκπρόσωπος ή ο υπάλληλος της και προκαλεί έτσι διακοπή ή διατάραξη της ομαλής διεξαγωγής της υπηρεσίας, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον έξι μηνών." Από την επομένη παράγραφο, την 4 προκύπτει ότι η δίωξη είναι αυτεπάγγελτη.

Τα αμέσως παραπάνω σε συνδυασμό με την επίσημη σχετική γνωμοδότηση του εισαγγελέα του Αρείου Πάγου Ευστ. Μπλέτσα παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον και αξίζουν να παρατεθούν στα πλαίσια αυτής της εργασίας. Σύμφωνα με τη γνωμοδότηση του εισαγγελέως στην έννοια των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου του άρθρου 334 παράγραφος 1 του Ποινικού Κώδικα συμπεριλαμβάνονται και τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα, ταυτόχρονα ότι η έννοια του Πανεπιστημιακού ασύλου έγκειται στην απαγόρευση επεμβάσεως του κράτους προς περιορισμό μόνο της συνταγματικά κατοχυρωμένης ακαδημαϊκής ελευθερίας. Δεν λαμβάνονται υπόψη τα εχέγγυα που έχουν θεσπιστεί για την εξασφάλιση της λειτουργικής ανεξαρτησίας του Πανεπιστημίου. Στο άρθρο 16 παρ. 1 του Συντάγματος η ιδιότητα των Πανεπιστημίων ως νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου ρυθμίζεται ρητά και αναφέρεται ότι "η ανώτατη εκπαίδευση παρέχεται αποκλειστικά από ιδρύματα που αποτελούν νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου με πλήρη αυτοδιοίκηση". Προφανώς η συνταγματικά κατοχυρωμένη πλήρη αυτοδιοίκηση των Πανεπιστημίων και η ιδιότητα του ν.π.δ.δ ως λειτουργικό εχέγγυο της εκπαίδευσης δεν λήφθησαν υπόψη. Εν συνεχεία στην περίπτωση του άρθρου

Π.Κ 334 παρ.3 θεωρήθηκε από την εισαγγελική κρίση ότι ανήκουν και οι φοιτητές οι οποίοι με τη δράση που αναπτύσσουν ως φορείς συνδικαλιστικών δικαιωμάτων μπορούν να διαταράξουν την ομαλή λειτουργία του Πανεπιστημίου και έτσι κινδυνεύουν να χαρακτηριστούν ως υποκείμενα τέλεσης του εγκλήματος της παραβίασης . Αναφέρεται μάλιστα στις πρώτες παραγράφους της γνωμοδότησης : "η διάταξις της παραγράφου 3 ως υπαγορευθείσα εις της σημειωθείσης μετά την μεταπολίτευση καταλήψεως αιθουσών συνεδριάσεων των δικαστηρίων και άλλων χώρων αθλών υπο ομάδων συμπεριφερομένων προθέσει ματαιώσεως, παρακωλύσεως ή διαταράξεως της ομαλής διεξαγωγής της δίκης ως και της καταλήψεως πανεπιστημιακών χώρων υπό ομάδων επιθυμούντων να χρησιμοποιήσουν τουτους ως ορμητήριοι πάσης φύσεως ιδίων των επιδιώξεων, με αποτέλεσμα την διακοπήν ή διατάραξιν της ομαλής διεξαγωγής της εργασίας των χρησιμοποιούντων τους χώρους τουτους υπηρεσιών"

Αξιοσημείωτο είναι επίσης το ότι στη γνωμοδότηση υποστηρίζεται ότι "εν όψει συνελεύσεων πραγματοποιουμένων προς συζήτησιν και λήσιν αποφάσεων επί θεμάτων και ζητημάτων ενδιαφερόντων τους φοιτητάς ως τοιούτους καί δη των θεμάτων η επί των οποίων συζήτησις και απόφασις ετέθη ως σκοπός εις την περι παροχής αδείας συνελεύσεως αίτησιν προς τον Πρύτανιν των προσκαλεσάντων την συνέλευσιν". Έτσι καθε συγκέντρωση των φοιτητών δεν θα επρεπε να παρεκκλίνει από την συζήτηση θεμάτων σχετικά με τα οποία έχει ζητηθεί άδεια από τον Πρύτανη. Έτσι ερκούσε η έλλειψη αδείας του Πρυτάνεως για την φοιτητική συνέλευση ή απλά η διαπίστωση ότι αυτή έχει παρεκτραπεί από το σκοπό της και έχει μετατραπεί σε πολιτική συνάθροιση εμπεριέχουσα τον κίνδυνο διασάλευσης της δημόσιας τάξης ώστε να επιτραπεί η παρουσία των αστυνομικών οργάνων στην φοιτητική συνέλευση χωρίς την άδεια των πανεπιστημιακών αρχών.

Ένα ακόμη σημείο της γνωμοδότησης αυτής που βασίστηκε στο ν.5343/32 και που αξίζει να σταθούμε είναι ότι γίνεται δεκτό πως "δεν υφίσταται διάταξις επιβάλλουσα την μόνον κατοπιν αδείας του Πρυτάνεως είσοδον της αστυνομικής αρχής εις τους χώρους του Πανεπιστημίου, ήτις βάσει των γενικών καθηκόντων της έχει δικαίωμα εις πάντας τους δημοσίους τοπους. Η προσήλωσις στη νομιμότητα οδηγεί τη γνωμοδότηση να ισχυριστεί ότι επιτρέπεται η ελεύθερη είσοδος των αστυνομικών δυνάμεων στον εν λόγω Πανεπιστημιακό χώρο και ότι η παρουσία των αστυνομικών αρχών σε "προσιτούς" (ανοικτούς πανεπιστημιακούς χώρους) με την προϋπόθεση ότι η είσοδος τους παραμένει ανοικτή για οποιονδήποτε, δεν χρήζει αδείας Στο σημείο αυτό παραγνωρίζεται ότι οι φοιτητές είναι και εκείνοι φορείς του δικαιώματος της ακαδημαϊκής ελευθερίας καθώς δεν αποτελούν απλά αντικείμενα μετάδοσης γνώσεων και καταναλωτές της αλλά είναι και παράγοντες της επιστημονικής έρευνας και διδασκαλίας αφού η διαδικασία αναπαραγωγής και απόκτησης γνώσης είναι αμφιμερής και διακρίνεται από το χαρακτηριστικό της συλλογικότητας. Έτσι όχι μόνο οι διδάσκοντες αλλά και οι διδασκόμενοι είναι φορείς της ακαδημαϊκής ελευθερίας . Συνεπώς οι φοιτητές όντας φορείς της ακαδημαϊκής ελευθερίας προστατεύονται από το Πανεπιστημιακό άσυλο και είναι συνυπεύθυνοι για την εύρυθμη και ομαλή λειτουργία του ιδρύματος καθώς οι ίδιοι είναι ζωντανό και απαραίτητο τμήμα της εκπαιδευτικής διαδικασίας.. Την ακαδημαϊκή ελευθερία των φοιτητών θα έθιγε βάνουσα η δυνατότητα δημόσιας δύναμης να επεμβεί κατα τη διακριτική της ευχέρεια ακόμη και σε γενικές συνελεύσεις αν αυτές "παρεκτρέπονται" δηλαδή αναφέρονται σε θέματα μη ημερησίας διατάξεως αρκεί αυτό να διαγνώσκονταν όχι απαραίτητα μόνο από μόνο τον Πρύτανη αλλά και από οποιονδήποτε άλλο (π.χ θυρωρό) που θα μπορούσε να καλέσει τις αστυνομικές δυνάμεις να επέμβουν.

Είναι προφανές ότι αν έβρισκε εφαρμογή αυτή η γνωμοδότηση τότε η αστυνόμευση των ΑΕΙ, των Πανεπιστημίων θα αποτελούσε δεδομένο γεγονός καταστρατηγώντας έτσι την πλήρη αυτοδιοίκηση των Πανεπιστημιακών ιδρυμάτων και παραβλέποντας το δικαίωμα της ακαδημαϊκής ελευθερίας για τους φοιτητές. Άλλωστε η τότε σύγκλητος του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης είχε αντιδράσει στο ενδεχόμενο εφαρμογής της γνωμοδότησης και η άποψή της είχε γίνει δεκτή τελικά από τον τότε Υπουργό Παιδείας .

3. ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟΥ ΑΣΥΛΟΥ

Καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση του άρθρου 16 του Συντάγματος του 1975 διαδραμάτισε η προηγηθείσα της κατοχύρωσής του συζήτηση που συντελέστηκε στην πρώτη μεταπολιτευτική Βουλή. Η συζήτηση αυτή και πιο συγκεκριμένα η έκβασή της και η εξέλιξή της όρισαν την μη ρητή κατοχύρωση του απαραβιάστου των Πανεπιστημιακών χώρων. Η τότε πλειοψηφία των μελών του Κοινοβουλίου είχε εκφράσει μέσω του Υπουργού Παιδείας Π. Ζέπου τη θέση της αντίθεσης σε μια συνταγματική οριοθέτηση της έννοιας και προστασίας του απαραβιάστου του Πανεπιστημιακού ασύλου. Η θέση αυτή στηρίχτηκε και βασίστηκε στο ότι η έννοια του Πανεπιστημιακού ασύλου αποτελούσε έννοια αόριστη και με χαρακτήρα όχι καθαρά νομικό και κατ'άλλους και εθιμικό. Παράλληλα υποστηρίχτηκε η θέση ότι ο κοινός νομοθέτης θα μπορεί να προβεί σε μια τέτοια οριοθέτηση και τυπική νομική κατοχύρωση του πανεπιστημιακού ασύλου αλλά μολοταύτα δεν τέθηκε στο γράμμα του άρθρου Σ16 επιφύλαξη υπέρ του νόμου για το ζήτημα . Έτσι παρά τις προσπάθειες πολλών από τους εισηγητές της αντιπολίτευσης, τελικά η θέση της πλειοψηφίας επικράτησε και το απαραβίαστο των Πανεπιστημιακών χώρων δεν καθιερώθηκε ρητά στο ισχύον Σύνταγμα

Η μη προσθήκη υπέρ του ασύλου ούτε με τη μορφή της ερμηνευτικής δήλωσης όπως ζητήθηκε από εισηγητές της μειοψηφίας ήταν αποτέλεσμα πολιτικής επιλογής και έκφραση του συσχετισμού δυνάμεων και της κυρίαρχης ιδεολογίας στο δεδομένο πολιτικό και κοινωνικό γίγνεσθαι της πρώτης μεταπολιτευτικής περιόδου . Στις μέρες μας η έννοια του ασύλου εξελίσσεται με βάση τα νέα κοινωνικοπολιτικά δεδομένα και κύρια το ρόλο του φοιτητικού κινήματος ως υποκείμενο αγώνων και αιτημάτων στο χώρο της εκπαίδευσης, παίρνει μάλιστα και ρόλο πολιτικής κατάκτησης και διεκδίκησης . Εφόσον κατά τη σύνταξη κρίθηκε ότι οι συνθήκες δεν είχαν ωριμάσει για μια τέτοια κατοχύρωση , ο δρόμος έμεινε ανοικτός για διάφορες ερμηνευτικές προσεγγίσεις με κυριότερες αυτή που προσέφερε ως συνταγματική θεμελίωση του απαραβιάστου του Πανεπιστημιακού ασύλου την γενικότερη ακαδημαϊκή ελευθερία στο άρθρο 16 παράγραφος 1 και μια άλλη που θεμελίωνε το Πανεπιστημιακό άσυλο στο άρθρο 16 παράγραφος 5.

4. ΟΥΣΙΕΣ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΟΧΥΡΩΣΗΣ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟΥ ΑΣΥΛΟΥ

α. Γενικές παρατηρήσεις

Το Πανεπιστημιακό άσυλο είναι ένα θέμα για το οποίο τόσο οι συζητήσεις όσο και τα προβλήματα δε θα σταματήσουν λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών που το

διακρίνουν. Μια πρόχειρη εξέταση στην προέλευσή του το εμφανίζει ως αναπόσπαστο κομμάτι της δομικής συγκρότησης των πρώτων ευρωπαϊκών πανεπιστημίων, τα οποία αποτελούσαν τόπους επιστημονικής αναζήτησης, έρευνας αλλά και μετάδοσης γνώσεων. Με σκοπό την απρόσκοπτη εκτέλεση των παραπάνω λειτουργιών και την τη λειτουργία του Πανεπιστημίου χωρίς εξωτερικές επεμβάσεις, οι πανεπιστημιακοί χώροι θεωρήθηκαν ως άσυλο με αποτέλεσμα την εξασφάλιση της ελεύθερης διακίνησης ιδεών χωρίς την υπαρξη φόβου από τη χρήση βίας ή κάποιας μορφής δίωξης. Κατα μια άποψη η παράδοση που δημιουργήθηκε στα Πανεπιστήμια του εξωτερικού μεταφέρθηκε και στην Ελλάδα. Με την μεταφορά όμως αυτή δεν αλλοιώθηκε ο ιδιαίτερος χαρακτήρας του ελληνικού Πανεπιστημίου. Μάλιστα ιδίως μετά τη δικτατορία του 1967 υπήρξε ως ένας θεσμός με έντονη πολιτική φόρτιση και ισχυρούς δεσμούς με το φοιτητικό κίνημα. Παρουσιάστηκε δηλαδή περισσότερο ως βασικό στοιχείο πολιτικής διεκδίκησης και λιγότερο ως θεσμική εγγύηση που θα κατοχύρωνε την ακαδημαϊκή ελευθερία.

β. Θετικά στοιχεία και "αδυναμίες"

Ανεξάρτητα της ιδιαιτερότητάς του ο θεσμός του Πανεπιστημιακού ασύλου λειτούργησε και λειτουργεί αναδεικνύοντας στην πράξη τα θετικά του γνωρίσματα που τον διακρίνουν αλλά και ορισμένες από τις αδυναμίες του. Στα θετικά γνωρίσματα που τον διακρίνουν συγκαταλέγονται η εξασφάλιση της ελεύθερης και απρόσκοπτης διακίνησης των ιδεών, η ελευθερία της έρευνας και της διδασκαλίας. Στα παραπάνω θετικά στοιχεία συμπεριλαμβάνονται η απαγόρευση εξωτερικής επέμβασης (κυρίως αστυνομικής) στους πανεπιστημιακούς χώρους με την εξαίρεση ορισμένων περιπτώσεων (βλ. αυτόφωρα κακουργήματα κτλ). Όμως ο θεσμός αυτός είχε επιδείξει σε ορισμένες περιπτώσεις και ορισμένες "αδυναμίες". Σ' αυτές τις αδυναμίες συμπεριλαμβάνονται κυρίως η "καταστρατήγηση" των διατάξεών του, αφού είναι αρκετές οι περιπτώσεις του μη ορισμού φοιτητή ως εκπροσώπου στην επιτροπή ασύλου με τις ανάλογες συνέπειες.

γ. Προστατευόμενο αγαθό και φορείς δικαιώματος

Για να γίνει κατανοητή η λειτουργία του Πανεπιστημίου είναι σκόπιμο να εξεταστεί ποιο είναι το έννομο αγαθό που προστατεύει ο θεσμός του ασύλου. Μια σύντομη μελέτη του άρθρου 2 παρ. 4 του ν. 1268/ 82 "... η κατοχύρωση της ακαδημαϊκής ελευθερίας, της επιστημονικής έρευνας, της ελεύθερης επιστημονικής αναζήτησης και της ελευθερίας στη διακίνηση ιδεών..." . Συνεπώς το σύνολο των ενεργειών όλων όσων εμπλέκονται στην υλοποίηση του θεσμού αποβλέπει στον προαναφερόμενο σκοπό.

Από την άλλη πλευρά η ευρύτητα των προσώπων που καλύπτονται από το άσυλο, οι οποίοι δε θα πρέπει να συγχέονται με τους φορείς του δικαιώματος της ακαδημαϊκής ελευθερίας, αποτέλεσαν αντικείμενο διαμάχης κατα τη συζήτηση του ν. 1268/ 82 στην εθνική αντιπροσωπεία. Συγκεκριμένα υποστηρίχτηκαν δυο απόψεις. Η πρώτη θεωρούσε ότι το Πανεπιστημιακό άσυλο κάλυπτε μόνο όλους τους πανεπιστημιακούς (δηλαδή μέλη Δ.Ε.Π, φοιτητές, διοικητικούς κ.λ.π) ενώ η άλλη θέση υποστήριζε ότι καλύπτει όλους όσους βρίσκονται μέσα στους Πανεπιστημιακούς χώρους ανεξάρτητα από το εάν ανήκουν στην πανεπιστημιακή κοινότητα, είναι δηλαδή μέλη της ή όχι. Είναι προφανές ότι επικράτησε η δεύτερη άποψη αφού μερικές φορές οι πανεπιστημιακοί χώροι χρησιμοποιήθηκαν από άτομα που δεν συγκαταλέγονταν στα μέλη της Πανεπιστημιακής κοινότητας.

Σ'ότι αφορά τα υποκείμενα της τέλεσης του εγκλήματος της παραβίασης του

πανεπιστημιακού ασύλου , αυτά αναφέρονται στο κείμενο του νόμου άρθρο 2 παράγραφος 5, " Το πανεπιστημιακό άσυλο.. συνίσταται στην απαγόρευση επέμβασης της δημόσιας δύναμης στους χώρους του". Αξίζει εδώ να σταθούμε στο ότι η απαγόρευση δεν ισχύει erga omnes και ότι η έννοια της δημόσιας δύναμης είναι ευρύτατες. Σύμφωνα με την πρώτη παρατήρηση, ως υποκείμενα του σχετικού εγκλήματος παρουσιάζονται prima facie μόνο άτομα που περιλαμβάνονται στην έννοια του όρου δημόσια δύναμη . Η εικόνα αυτή είναι ενδεικτική με την έννοια ότι η παραβίαση του ασύλου μπορεί να χαρακτηριστεί ως ιδιώνυμο έγκλημα, αφού η απαγόρευση αφορά συγκεκριμένο χώρο και ρητά αναφερόμενα τα υποκείμενα του εγκλήματος. Τίθεται λοιπόν το ερώτημα αν μπορεί να θεωρηθεί ότι οι ιδιώτες και τα μέλη της πανεπιστημιακής κοινότητας δεν παραβιάζουν το πανεπιστημιακό άσυλο. Αν δοθεί έμφαση στο γράμμα του νόμου η απάντηση θα'ναι θετική αφού στο κείμενο του άρθρου αναφέρεται ο όρος δημόσια δύναμη. Με διεύρυνση του ερμηνευτικού πεδίου μπορούν να συμπεριληφθούν στα υποκείμενα του εγκλήματος της παραβίασης οι ιδιώτες καθώς εάν καταληφθούν οι πανεπιστημιακοί χώροι θα παρεμποδίζεται η ελεύθερη διακίνηση των ιδεών και η διδασκαλία και η έρευνα. (το επιχείρημα αυτό σχετίζεται με τον καθορισμό του ασύλου χωροταξικά και δεν λαμβάνει υπ'όψιν του το πολιτικό του χαρακτήρα της επιστήμης) . Παράλληλα λαμβάνοντας υπ'όψιν την ιδιότητα των ΑΕΙ ως νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου και τη σχετική διάταξη του Ποινικού Κώδικα άρθρο 334 αφού από τη στιγμή που εισέρχονται εξωπανεπιστημιακοί στους πανεπιστημιακούς χώρους και αφού τους δηλωθεί το ανεπιθύμητο της παραμονής τους ,τότε διαπράττουν το σχετικό έγκλημα . Σε ότι όμως αφορά τα μέλη της Πανεπιστημιακής κοινότητα , δε χωρά αμφιβολία ότι δε μπορούν με την εν λόγω ιδιότητα να παραβιάσουν το άσυλο καθώς είναι και οι ίδιοι φορείς του συγκεκριμένου δικαιώματος.

δ. Η αστυνομική αρμοδιότητα και το άσυλο

Το "άσυλο" και εδώ πιο συγκεκριμένα το Πανεπιστημιακό άσυλο, δε σημαίνει ότι αναγνωρίζεται τμήμα των νομικών σχέσεων ως κείμενο εκτός της δημόσιας τάξης, δηλαδή εκτός της ελληνικής έννομης τάξης. Στην περίπτωση του ασύλου η αστυνόμευση επιτρέπεται με τη συνδρομή όμως περισσότερων εγγυήσεων σεβασμού της ελευθερίας ορισμένων προσώπων ακριβώς ώστε να επεληθευτεί η τήρηση της αντίστοιχης μερικότερης και ειδικότερης έκφανσης της δημόσιας τάξης ως προστατευόμενης με ιδιαίτερες εγγυήσεις .

δα. Ερμηνεία δημόσιας δύναμης

Στο σημείο αυτό αξίζει να δοθεί η ερμηνεία του όρου "δημόσια δύναμη" καθώς η συστηματικότερη ανάλυση των όρων που χρησιμοποιούνται στο άρθρο 2 παρ. 5 του ν.1268/ 82 κρίνεται ιδιαίτερα χρήσιμη. Όσον αφορά τον όρο "δημόσια δύναμη" , αυτός απαντάται στο Σύνταγμα ως "ένοπλη δύναμη" στο άρθρο 45 και ως "στρατιωτική δύναμη" στο άρθρο 27 παρ. 2 . Επιπλέον στο ΝΔ 794/ 1971 "περί δημοσίων συναθροίσεων" γίνεται λόγος για "δημόσια δύναμη" και για "συμπράττοντα όργανα" ως προς τη χρήση όπλων (άρθρο 8). Επίσης στο ν. 29/1943 "Περί των περιπτώσεων καθ'αυ επιτρέπεται η χρήσις των όπλων από της Δημοσίας Δυνάμεως " μνημονεύεται αυτός ο όρος και ορίζεται ότι χρήσιν όπλων μπορούν να κάνουν οι συμπράττοντες με τα αστυνομικά όργανα , στρατιωτικοί, και τα όργανα της αγροφυλακής και δασικής υπηρεσίας (άρθρα 1 και 3). Συνεπώς κοινό γνώρισμα της δημόσιας δύναμης είναι η νομιμη χρήση των όπλων. Έτσι ως δημόσια δύναμη εννοούμε συχνά τη δημόσια ένοπλη δύναμη.

Οι μεταλλαγές όμως της οργανωτικής μορφής υπό την οποία ασκείται στη σύγχρονη εποχή η κρατική εξουσία (ίδρυση ΝΠΔΔ ή ΝΠΙΔ ως δημοσίων επιχειρήσεων) οδήγησε στο νομοθετικό χαρακτηρισμό του συνόλου της ως "δημοσίου τομέα" . Όντως σήμερα νόμιμη χρήση όπλων μπορούν να κάνουν και όργανα ΝΠΔΔ και ΝΠΙΔ του δημοσίου τομέα ,δηλαδή νομικών προσώπων που είναι στην ουσία "κρατικά" ή "δημόσια". Έτσι δημόσια δύναμη αποτελούν τα όργανα του κράτους ή ΝΠΔΔ ή και ΝΠΙΔ του δημοσίου τομέα τα οποία βάσει του νόμου μπορούν να ασκούν υλική ή ψυχολογική βία και με τη χρήση όπλων . Δημόσια δύναμη αποτελούν λοιπόν τα όργανα που ανήκουν στις Ενοπλες Δυνάμεις ,στο Λιμενικό Σώμα , στην Ελληνική Αστυνομία (το " αστυνομικό προσωπικό") και στις υπηρεσίες που ασκούν αστυνομική εξουσία και με χρήση όπλων. Τα όργανα του Πυροσβεστικού Σώματος δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι αποτελούν δημόσια δύναμη αν και ανήκουν στα σώματα ασφαλείας καθώς δεν προβλέπεται από το νόμο ότι μπορούν να ασκήσουν υλική βία και με χρήση όπλων. Με εξαίρεση βέβαια την περίπτωση κατα την οποία τα όργανα του Π.Σ χρησιμοποιηθούν ως "συμπράττοντα" με όργανα της κατα κυριολεξίας δημόσιας δύναμης (Ε.Δ ή ΕΛ.ΑΣ), π.χ χρήση υδραντλιών για καταιονισμό, περίπτωση στην οποία θεωρούνται ως δημόσια δύναμη .

δβ. Ερμηνεία επέμβασης

Ένας άλλος όρος που χρησιμοποιείται στο άρθρο 2 παρ.5 του ν.1268/ 82 είναι ο όρος "επέμβαση" . Με τον όρο αυτό νοείται η αστυνομική δράση είτε αυτή είναι προληπτική είτε κατασταλτική για την επιβολή της δημόσιας τάξης. Προφανώς ο νόμος αναφέρεται στην απαγόρευση της άσκησης ενεργειών καταναγκασμού , δηλαδή βίας υπό τις εξής μορφές : ψυχολογικού καταναγκασμού που ενεργείται χωρίς άσκηση υλικής βίας και υλικού καταναγκασμού που ενεργείται με άσκηση υλικής βίας στην οποία συμπεριλαμβάνεται και η ένοπλη. Ο καταναγκασμός αφορά τόσο τον αμιγή διοικητικό όσο και εκείνον που ασκείται κατα την εκτέλεση δικαστικής απόφασης όχι μόνο όμως απο ποινικό δικαστήριο αλλά και π.χ σύλληψη οφειλέτη προς το δημόσιο απο δικαστικό επιμελητή.

Κατα μια άποψη , είναι νόμιμη η σύλληψη προσώπου και χωρίς την άδεια ΑΕΙ όταν αυτό καταζητείται βάσει δικαστικού εντάλματος ή δικαστικής απόφασης βάσει της οποίας έχει ήδη καταδικαστεί για αδικήματα ένεκα των οποίων ο νόμος επιτρέπει την επέμβαση της δημόσιας αρχής χωρίς την εν λόγω άδεια , καθώς αφού ο νόμος επιτρέπει το μείζον (επέμβαση όταν διαπράττονται τα αντίφωρα εγκλήματα που ορίζει) ασφαλώς επιτρέπει και το ελάχισον (επέμβαση, δηλαδή σύλληψη που επιβεβαιώθηκε δικαστικώς ότι έχουν διαπραχθεί όμοια εγκλήματα στο χώρο του Πανεπιστημίου ή άλλου και ένεκα των οποίων επιβλήθηκε ποινή). Η θέση αυτή όμως δεν λαμβάνει υπόψη της ότι αυτή η πράξη έχει καταναγκαστικό χαρακτήρα και άρα θίγει το Πανεπιστημιακό άσυλο και την ελεύθερη επιστημονική έρευνα.

Επιπλέον είναι νόμιμη η σύλληψη χωρίς την άδεια του ΑΕΙ καταδιωκόμενου δράστη των εγκλημάτων που ορίζει το άρθρο 2 παρ. 7 του ν.1268 /1982 ο οποίος και κατέφυγε σε χώρο του ΑΕΙ. Έτσι η είσοδος οργάνου δημοσίας δύναμης για την εκτέλεση δικαστικής ή διοικητικής υπηρεσίας ή για ιδιωτικούς λόγους δεν αποτελεί επέμβαση. Επίσης δεν αποτελεί επέμβαση η είσοδος και δράση των οργάνων του Πυροσβεστικού σώματος όταν αφορά την κατάσβεση πυρκαϊών κ.ο.κ καθώς η δράση αυτή είναι άσχετη με ότι θέλει να προστατεύσει το Πανεπιστημιακό άσυλο. Τέλος ούτε η συλλογή πληροφοριών από όργανα της δημόσιας δύναμης επιτρέπεται καθώς συνιστά επέμβαση αφού παρακωλύει την επιστημονική ελευθερία και παρεμποδίζει τους σκοπούς για τους οποίους καθιερώθηκε το άσυλο. Και μόνον η παρουσία ενός οργάνου της δημοσίας τάξεως σε χώρους που καλύπτονται από το πανεπιστημιακό

άσυλο στα πλαίσια διατεταγμένης υπηρεσίας μπορεί να υποδηλώνει άσκηση ελέγχου που ο νομοθέτης στα πλαίσια της αυτοδιοίκησης εμπιστεύεται μόνο στα ΑΕΙ. Η επέμβαση είναι νόμιμη εφόσον προηγείται πρόσκληση ή άδεια εισόδου της δημόσιας δύναμης. Η πρόσκληση αφορά πρωτοβουλία του αρμόδιου οργάνου του ΑΕΙ ενώ η άδεια αφορά πρωτοβουλία δηλαδή αίτηση του αρμοδίου οργάνου της δημόσιας δύναμης. Τόσο η πρόσκληση όσο και η άδεια μπορούν να αφορούν όλους τους χώρους των ΑΕΙ ή μόνο ορισμένο χώρο. Δεν απαιτείται άδεια εισόδου της δημόσιας δύναμης .όταν τελούνται αυτόφωρα κακουργήματα λ.χ ο εμπρησμός (264 Π.Κ) , η πρόκληση έκρηξης (270 Π.Κ) , η κατασκευή και κατοχή εκρηκτικών υλών και βομβών (272 Π.Κ) , ο βιασμός (336 Π.Κ) , η κατάχρηση σε ασέλγεια (338 Π.Κ) . και σε περιπτώσεις αυτόφωρων εγκλημάτων κατά της ζωής (κακουργήματα ή πλημμελήματα) λ.χ ανθρωποκτονία και η απόπειρά της (άρθρα 42 και 299 Π.Κ) κ.ο.κ

. Η επέμβαση των δημοσίων οργάνων για κατασταλτικούς λόγους απαγορεύεται καθώς θίγει τους σκοπούς θέσπισης του ασύλου και την επιστημονική ελευθερία. Το δικαίωμα του ασύλου δεν σηματοδοτεί μια αντίστοιχη υποχρέωση της αστυνομίας να προστατεύσει το Πανεπιστήμιο από τους εξωτερικούς κινδύνους. Αυτή είναι μια υποχρέωση που μπορεί να απορρέει μόνο από ειδικές ποινικές διατάξεις (π.χ προστασία οικιακής ειρήνης , φθορά ξένης ιδιοκτησίας κ.ο.κ).

ε. Επιτροπή ασύλου

εα. Συγκρότησή της

Σύμφωνα με το άρθρο 2 παρ.6α του ν. 1268/ 82 το αρμόδιο όργανο που απευθύνει την πρόσκληση ή παρέχει την άδεια προκειμένου να επέμβει η δημόσια δύναμη στους πανεπιστημιακούς χώρους είναι τριμελές και αποτελείται από τον Πρύτανη του ιδρύματος ή τον νόμιμο αναπληρωτή του και από έναν εκπρόσωπο Δ.Ε.Π και έναν των φοιτητών. Οι δύο τελευταίοι εκλέγονται από το σύνολο των συγκλητικών ομολόγων τους. Συνεπώς είναι εμφανές ότι υφίσταται νόμιμη συγκρότηση της συγκεκριμένης τριμελούς επιτροπής ασύλου στην περίπτωση ύπαρξης και των τριών μελών της , του Πρύτανη οριζόμενου ex officio και των δυο άλλων μελών ως αιρετών δηλαδή του μέλους Δ.Ε.Π και του φοιτητή. Οι διατάξεις όμως του ν. 1599/86 (άρθρο 19 παρ.2) και του ν. 1268/ 82 (άρθρο 12 παρ.4) επιτρέπουν και άλλου είδους ρυθμίσεις που καθιστούν τα όργανα περισσότερο ευέλικτα.

Με βάση το πρώτο νόμο το συλλογικό όργανο μπορεί να συγκροτηθεί νόμιμα ακόμη και όταν μερικά από τα μέλη του δεν έχουν εκλεγεί ή υποδειχθεί αν και έχει ζητηθεί η εκλογή ή η υπόδειξή τους. Επιπλέον το εν λόγω όργανο μπορεί να λειτουργήσει έχοντας ελλιπή συγκρότηση όχι όμως περισσότερο από ένα τρίμηνο. Μάλιστα σύμφωνα με το δεύτερο "τα συλλογικά πανεπιστημιακά όργανα συγκροτούνται και λειτουργούν νόμιμα έστω και εάν δεν έχουν οριστεί οι προβλεπόμενοι στα άρθρα 8 και 11 του νόμου αυτού εκπρόσωποι των εκτός του Δ.Ε.Π λοιπών κατηγοριών μελών του ΑΕΙ". Προφανώς η προαναφερθείσα διάταξη αναφέρεται στην περίπτωση συγκρότησης επιτροπής ασύλου στην οποία δεν έχει εκλεγεί ο εκπρόσωπος των φοιτητών . Από τη διατύπωση δεν προκύπτει ευθέως ότι καλύπτει το συγκεκριμένο αυτό συλλογικό όργανο καθότι αναφέρεται μόνο σ' εκείνα των άρθρων 8 και 11 ,όμως η υφιστάμενη παράλειψη του νομοθέτη δημιουργεί ένα κενό δικαίου που πρέπει να καλυφθεί . Έτσι αφού και τα υπόλοιπα συλλογικά όργανα μπορούν να συγκροτηθούν κατ' αυτό τον τρόπο και να επιτελέσουν τις λειτουργίες τους με ελλιπή σύνθεση έστω και για ένα τρίμηνο κατ' αναλογία ισχύει το ίδιο και για την

επιτροπή ασύλου. Η τοποθέτηση αυτή στόχευσε στο να υπάρξει ευελιξία κατά τους χειρισμούς έκτακτων περιπτώσεων λόγω της δυσκολίας σύγκλησης της Σύγκλητου. Όμως η θέση αυτή δε λαμβάνει υπ'όψιν της το ρόλο του του φοιτητή και την άμεση σχέση που αυτός έχει με το άσυλο στους χώρους του Πανεπιστημίου ενώ στην προκείμενη περίπτωση η βασική αρχή του διοικητικού δικαίου που επιτάσσει ότι το συλλογικό όργανο πρέπει να περιλαμβάνει τουλάχιστον τρία μέλη για να μπορεί να λειτουργήσει ώστε να λάβει αποφάσεις κάμπτεται.

Σε περίπτωση μη συγκρότησης της τριμελούς επιτοπής τότε υπάρχει αρμόδιο όργανο που να μπορεί να επιληφθεί του ζητήματος της παραβίασεως του ασύλου και δεν είναι άλλο από την πανεπιστημιακή Σύγκλητο . Σύμφωνα με το νόμο 2083/ 92 μετά την τροποποίησή του και πιο συγκεκριμένα στο άρθρο 2 παρ. 2β ορίζεται ότι η Σύγκλητος έχει μεταξύ άλλων τις εξής αρμοδιότητες που δεν είναι άλλες από τη γενική εποπτεία της λειτουργίας του ΑΕΙ και της τήρησης των νόμων στο εσωτερικό του, τη διοίκηση και διαχείριση της περιουσίας του ΑΕΙ και την επίλυση διαφωνίας των μελών της επιτροπής για άρση του Πανεπιστημιακού ασύλου. Επίσης ορίζεται ότι η Σύγκλητος έχει όσες αρμοδιότητες δεν αναθέτει ο νόμος ειδικώς σε άλλα όργανα του ΑΕΙ. Είναι εμφανές ότι ο νομοθέτης έθεσε την πανεπιστημιακή Σύγκλητο ως διαιτητή μεταξύ των αντιτιθέμενων απόψεων που ενδεχόμενα θα υπάρξουν όταν τεθεί το ζήτημα της άρσης ή μη του ασύλου. Συνεπώς εφόσον το εν λόγω όργανο μπορεί να συγκεράσει αντιτιθέμενες απόψεις μελών της τριμελούς επιτροπής ασύλου είναι εύλογο να έχει τη δυνατότητα να αποφασίσει η ίδια ως σώμα για τη σλοπιμότητα της άρσης τη δεδομένη στιγμή. Επίσης το ανώτατο όργανο της πανεπιστημιακής διοίκησης είναι υπεύθυνο να εξασφαλίσει το κάθετι που αφορά την εύρυθμη λειτουργία του ιδρύματος και στο πλαίσιο αυτό η εξασφάλιση του ασύλου αποτελεί μια βασική δραστηριότητα αφού χωρίς αυτό η ελεύθερη διακίνηση ιδεών θα παρέμενε μετέωρη.

εβ. Ποινική ευθύνη της

Ενδιαφέρον παρουσιάζει και η ποινική ευθύνη των προαναφερθέντων οργάνων αφού αυτά είναι τα αρμόδια για την έκδοση αδείας εισόδου στις δημόσιες δυνάμεις. Σε περίπτωση που τα αρμόδια όργανα δεν χορηγήσουν την άδεια εισόδου ενόψει εγκλημάτων που δεν αποτελούν κακουργήματα ή εγκλήματα κατά της ζωής δεν είναι δυνατή η ποινική ευθύνη αυτών καθώς δίωξη για παράλειψη δεν είναι δυνατή (άρθρο 15 Π.Κ) αφού τα όργανα ασκούν αρμοδιότητα κατα διακριτική ευχέρεια , πρόκειται για ενάσκηση καθήκοντος , ούτε είναι δυνατή δίωξη για συνέργεια αφού απαιτείται πρόθεση (άρθρο 46-47) και τέλος ούτε δίωξη για παράβαση καθήκοντος είναι δυνατή καθώς τα όργανα ασκούν την αρμοδιότητα κατά διακριτική ευχέρεια να χορηγήσουν ή μη την άδεια εισόδου .

Β. ΘΕΜΕΛΙΩΣΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟΥ ΑΣΥΛΟΥ ΣΤΗΝ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ (Σ 16 παρ.1)

α. Γενικές Παρατηρήσεις

Οι βασικές αρχές που διέπουν το συνταγματικό πλαίσιο της ανώτατης εκπαίδευσης είναι η ακαδημαϊκή ελευθερία και η αρχή της πλήρους αυτοδιοίκησης των Πανεπιστημιακών ιδρυμάτων. Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 16 του ισχύοντος Συντάγματος , η ανώτατη εκπαίδευση , που έχει σκοπό την παραγωγή και μετάδοση της επιστημονικής γνώσης με την έρευνα και τη διδασκαλία , παρέχεται

από αυτοτελή ιδρύματα τα οποία αποτελούν νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου σύμφωνα με την αρχή της ακαδημαϊκής ελευθερίας και την αρχή της πλήρους αυτοδιοίκησης που διέπει τα ιδρύματα αυτά . Έτσι η πανεπιστημιακή εκπαίδευση παρέχεται αποκλειστικά από νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου με πλήρη αυτοδιοίκηση. Εδώ ο νόμος 1268/ 82 έρχεται να προσδιορίσει ότι " η ακαδημαϊκή ελευθερία στη διδασκαλία και την έρευνα καθώς και η ελεύθερη διακίνηση των ιδεών κατοχυρώνεται στα ΑΕΙ".

Η ακαδημαϊκή ελευθερία αποτελεί εγγύηση της αδέσμευτης επιστημονικής σκέψης , της έρευνας και διδασκαλίας και δεν νοείται μόνο ως ατομικό δικαίωμα του Πανεπιστημιακού ερευνητή ή δασκάλου αλλά και ως οργανωμένη πνευματική δραστηριότητα η οποία αναπτύσσεται σύμφωνα με τους κανόνες που θεσπίζει το κράτος

και πάντα με βάση τα οικονομικά μέσα που παρέχονται στα πλαίσια λειτουργίας των ΑΕΙ για την επίτευξη των λειτουργιών των ιδρυμάτων αυτών. Εξεταζόμενη από αυτό το πρίσμα, η ακαδημαϊκή ελευθερία αποτελεί ένα αναφερόμενο στον πανεπιστημιακό χώρο πλέγμα εγγυήσεων . Το ισχύον Σύνταγμα αναθέτει την επιστήμη στην ανώτατη εκπαίδευση στα Πανεπιστήμια, τα οποία λειτουργούν ως νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, ως ανώτατα εκπαιδευτικά και επιστημονικά ιδρύματα με πλήρη αυτοδιοίκηση και κατ' αυτή την έννοια κατοχυρώνεται όχι μόνο το θεμελιώδες δικαίωμα του Πανεπιστημίου αλλά και η ακαδημαϊκή ελευθερία . Έτσι η ακαδημαϊκή ελευθερία δεν είναι μόνο ατομικό δικαίωμα αλλά και θεσμική εγγύηση, αποτελεί δηλαδή ένα πλέγμα θεσμικών εγγυήσεων, είναι η ελευθερία όλων των προσώπων που νομιμοποιούνται να την απολαμβάνουν και όχι μόνο αλλά και οφείλουν να δραστηριοποιούνται με την έρευνα και τη διδασκαλία μέσα σ' ένα ελεύθερο Πανεπιστήμιο που ως θεσμός έχει τη συνταγματική του εγγύηση και κατοχύρωση. Η ακαδημαϊκή ελευθερία περιλαμβάνει την επιστημονική ελευθερία ,ελευθερία έρευνας και διδασκαλίας του Πανεπιστημιακού καθηγητή, την επιστημονική ελευθερία του βοηθητικού και ερευνητικού προσωπικού για το χώρο τον οποίο καλύπτει η ειδικότητα του κάθε βοηθητικού λειτουργήματος (εργαστήρια, τμήμα διδασκαλίας, συγκεκριμένη έρευνα), την ελευθερία του διδάσκεισθαι, την ύπαρξη των οργανωτικών μέτρων και προσωπικών εγγυήσεων και τέλος την κατοχύρωση μιας ελεύθερης εσωτερικής πανεπιστημιακής ζωής από ανεξέλεγκτες και αυθαίρετες κατασταλτικές διοικητικές επεμβάσεις της κρατικής εξουσίας (πανεπιστημιακό άσυλο).

Με τη ρητή κατοχύρωση της ακαδημαϊκής έρευνας και διδασκαλίας στο Σύνταγμα 1975/ 1986 και μάλιστα στο άρθρο 16 παρ. 1 παρατηρούμε ότι θεμελιώνεται η αξίωση απέναντι στην κρατική εξουσία ώστε να μην παρεμβαίνει στη διαδικασία της κτήσης και μετάδοσης γνώσεων αλλά να μην περιορίζεται με προληπτικά ή κατασταλτικά μέτρα το περιεχόμενο της ακαδημαϊκής ελευθερίας . Όπως αναφέραμε προηγουμένως στην έννοια της ακαδημαϊκής ελευθερίας συμπεριλαμβάνεται και η " κατοχύρωση μιας ελεύθερης από ανεξέλεγκτες ή αυθαίρετες επεμβάσεις της κρατικής εξουσίας εσωτερική πανεπιστημιακή ζωή. Το Σύνταγμα δεν αναφέρει το πανεπιστημιακό άσυλο και δεν ορίζει την έννοιά του. Αντίθετα ο καλούμενος και "νόμος-πλαίσιο" για τα ΑΕΙ, ο ν.1268/1982 ορίζει τη λειτουργική διάσταση του ασύλου και δίνει τον ορισμό του σκοπού του. Συγκεκριμένα ο νομοθέτης στο άρθρο 2 παρ. 4 ορίζει ότι "Το πανεπιστημιακό άσυλο καλύπτει όλους τους χώρους ΑΕΙ και συνίσταται στην απαγόρευση επέμβασης της δημόσιας δύναμης στους χώρους αυτούς χωρίς την άδεια ή πρόσκληση του αρμόδιου οργάνου του ΑΕΙ " .

Έτσι ο πανεπιστημιακός χώρος αποτελεί ένα χώρο ελευθερίας στον οποίο επιτελείται επιστημονική έρευνα και υπάρχει ελεύθερη διακίνηση των ιδεών ενώ απαγορεύεται η

επέμβαση δημόσιας δύναμης στους πανεπιστημιακούς χώρους χωρίς την προηγούμενη άδεια του αρμοδίου οργάνου , η οποία θα έθετε σε κίνδυνο την ελευθερη έρευνα και αναζήτηση . Εδώ λοιπόν το πανεπιστημιακό άσυλο έχει την έννοια του προσδιορισμού ορισμένου χώρου , όπου η αστυνομική δύναμη δεν μπορεί , χωρίς προηγούμενη άδεια της αρχής του οικείου ανωτάτου εκπαιδευτικού ιδρύματος, να προβαίνει σε συλλήψεις ή γενικά να επεμβαίνει χωρίς να έχει προμηθευτεί ορισμένη άδεια από την αρμόδια αρχή , δηλαδή χωρίς άδεια από το αρμόδιο πανεπιστημιακό όργανο. Γίνεται λοιπόν λόγος για το δίπτυχο ελευθερίας – έρευνας αφενός και αφετέρου του ακαδημαϊκού ασύλου ως περιεχόμενο της ακαδημαϊκής ελευθερίας που εξαγγέλεται στο άρθρο 16 παρ. 1.

β. Φύση του δικαιώματος πανεπιστημιακού ασύλου

Οι προβληματισμοί που αφορούν τη φύση του δικαιώματος αυτού υπήρξαν έντονοι και απασχόλησαν αρκετούς θεωρητικούς. Με την υπαγωγή του θεσμού του ασύλου στο πλέγμα των συνταγματικών εγγυήσεων της ακαδημαϊκής ελευθερίας του άρθρου 16 Σ, ανακύπτει το εξής ζήτημα: είναι δυνατή η θεμελίωση σε σχέση με τις ισχύουσες πάντα διατάξεις ένος δικαιώματος στο άσυλο; Τίθεται λοιπόν το ζήτημα για το ποια είναι η φύση αυτού του δικαιώματος , πόση έκταση θα έχει , ποιό θα είναι το περιεχόμενό του, και αν τελικά θεμελιώνεται ένα τέτοιο δικαίωμα ποιό θα είναι τότε οι φορείς του.

Προκειμένου να δοθεί απάντηση στα ερωτήματα αυτά, πρέπει η αναζήτησή της να γίνει στα πλαίσια ερμηνείας του άρθρου 16. Κατ' αναλογία προς την ακαδημαϊκή ελευθερία, την οποία η πρόσφατη ελληνική συνταγματική θεωρία αναγνωρίζει ως ιδιόρρυθμο ατομικό δικαίωμα, με ισχύ σ' αυτό της γενικής συνταγματικής αρχής *in dubio pro libertate* , μπορούμε να ορίσουμε το πανεπιστημιακό άσυλο ως ατομικό δικαίωμα με φορείς τους φορείς της ακαδημαϊκής ελευθερίας , δηλαδή όλους τους μετέχοντες στην ακαδημαϊκή λειτουργία, διδάσκοντες και διδασκόμενους. Η αναγωγή του ασύλου σε δικαίωμα αυτοτελές σε σχέση με την ακαδημαϊκή ελευθερία, αποτελεί συνάρτηση του εύρους των προστατευόμενων εννόμων αγαθών που περικλείονται σ' αυτή (ελευθερία έρευνας και διδασκαλίας, ελεύθερη διακίνηση ιδεών, δικαίωμα του διδάσκεσθαι, πλήρης αυτοδιοίκηση ΑΕΙ) για τα οποία το άσυλο συνιστά πρόσθετη εγγύηση .

Επίσης με αναλογική επέκταση θεμελιώνεται και εδώ μια συμπληρωματική παράμετρος του θεσμού του ασύλου ως θεσμική εγγύηση διασφάλισης των ακαδημαϊκών λειτουργιών με βάση τις παραγράφους 1 και 5 του άρθρου 16 Σ , τα οποία και αποτελούν κλασσικές θεσμικές εγγυήσεις υπέρ των φορέων της ακαδημαϊκής ελευθερίας. Επιπλέον το πανεπιστημιακό άσυλο δεν είναι απλά ατομικό δικαίωμα αλλά εμφανιζόμενο ως πάγιο αίτημα των κοινωνικών και πολιτικών ομάδων, μπορεί να χαρακτηριστεί ως συλλογικό δικαίωμα . Δεν αποτελεί λοιπόν μια απλή , πρόσθετη νομική εγγύηση για τη διασφάλιση της ακαδημαϊκής ελευθερίας.

γ. Περιεχόμενο του δικαιώματος του πανεπιστημιακού ασύλου

Το περιεχόμενο του δικαιώματος του πανεπιστημιακού ασύλου είναι σύνθετο όπως είναι άλλωστε και η φύση του. Συνίσταται αρχικά στην αξίωση για αποχή των κρατικών φορέων , της "δημόσιας δύναμης" όπως αναφέρεται χαρακτηριστικά στο ν.1268/ 82 από επεμβάσεις στους πανεπιστημιακούς χώρους . Στην περίπτωση λοιπόν αυτή έχουμε ένα αμυντικό δικαίωμα, ένα *status negativus* των μελών της

πανεπιστημιακής κοινότητας που είναι και φορείς του δικαιώματος αυτού για ελευθερία δράσης κι αποφάσεων στους χώρους που είναι αφιερωμένοι και προορισμένοι για την ακαδημαϊκή λειτουργία και επίσης για αυτονομία βουλήσεως στη διάθεση των χώρων αυτών ,έννοια που κατοχυρώνεται στο άρθρο 16 παρ. 5 Σ στο πλαίσιο της πλήρους αυτοδιοίκησης . Αυτή η αρνητική διάσταση της ακαδημαϊκής ελευθερίας και κατα προέκτασιν και του ασύλου αναφέρεται και τονίζεται και στο άρθρο 5 του Θεμελιώδους Νόμου της Βόννης. Το άσυλο όμως έχει και μια παρεπόμενη διάσταση, αυτής της θεσμικής εγγύησης. Έχουμε λοιπόν ένα σύνθετο φαινόμενο, ένα status mixtus που πέρα από την αμυντική πλευρά της αποχής της κρατικής εξουσίας απο παραβιάσεις , γεννά παράλληλη αξίωση για θετική παροχή όλων των εγγυήσεων που θα διασφαλίσουν την ακώλυτη λειτουργία του πανεπιστημιακού χώρου και θα καταστήσουν την ύπαρξή του αποτελεσματική.

δ. Φορείς του δικαιώματος του πανεπιστημιακού ασύλου

Σύμφωνα με τα προαναφερόμενα, φορείς του δικαιώματος στο πανεπιστημιακό άσυλο είναι όσοι μετέχουν στην ακαδημαϊκή λειτουργία, δηλαδή οι διδάσκοντες , οι διοικητικοί υπάλληλοι, το ερευνητικό προσωπικό αλλά και οι διδασκόμενοι αφού η διαδικασία απόκτησης γνώσης είναι αμφιμερής . Υποστηρίζεται λοιπόν ότι δεν νοείται παραβίαση του ασύλου παρά μόνο από εξωτερική δύναμη , ιδιώτες ή αστυνομικές δυνάμεις ,οι οποίοι είναι παράγοντες ξένοι προς την ακαδημαϊκή λειτουργία. Προφανώς λοιπόν δεν νοείται παραβίαση από φοιτητές οι οποίοι είναι φορείς αυτού του δικαιώματος και στο πλαίσιο αποφάσεων των συλλογικών τους οργάνων προβαίνουν σε αποχές, καταλήψεις των πανεπιστημιακών χώρων . Σε αντίθεση με την παραπάνω θέση έρχεται η νομολογία των ποινικών δικαστηρίων η οποία στον προσδιορισμό του πεδίου εφαρμογής της 334 παρ. 3 Π.Κ έχει συγκαταλέξει και τους φοιτητές στα υποκείμενα τέλεσης του εγκλήματος της "διατάραξης ή διακοπής της ομαλής διεξαγωγής της υπηρεσίας " σε χώρο νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου στα οποία θεωρήθηκε ότι ανήκουν και τα ΑΕΙ, αγνοώντας έτσι την ιδιότητα των φοιτητών να είναι φορείς της ακαδημαϊκής ελευθερίας και την ιδιαιτερότητα των ΑΕΙ ως νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου με πλήρη όμως αυτοδιοίκηση .

ε. Περιορισμοί του δικαιώματος του πανεπιστημιακού ασύλου

Στους περιορισμούς συμπεριλαμβάνονται οι περιπτώσεις περιστολής του πανεπιστημιακού ασύλου και αναφέρονται διεξοδικά στο ν.1268/ 1982 .όταν τελούνται αυτόφωρα κακουργήματα λ.χ ο εμπρησμός (264 Π.Κ) ,η πρόκληση έκρηξης (270 Π.Κ) , η κατασκευή και κατοχή εκρηκτικών υλών και βομβών (272 Π.Κ) , ο βιασμός (336 Π.Κ) , η κατάχρηση σε ασέλγεια (338 Π.Κ) . και σε περιπτώσεις αυτόφωρων εγκλημάτων κατά της ζωής (κακουργήματα ή πλημμελήματα) λ.χ ανθρωποκτονία και η απόπειρά της (άρθρα 42 και 299 Π.Κ) κ.ο.κ . Αναφορικά με τους περιορισμούς που θέτει το ίδιο το Σύνταγμα σημειώνεται η ρήτρα του "καθήκοντος υπακοής στο Σύνταγμα " της παραγράφου 1 του άρθρου 16 Σ, ρήτρα γενική και με σχετική εννοιολογική ασάφεια, περιοριστική πάντως της ακαδημαϊκής ελευθερίας. Παρόλα αυτά όμως είναι αμφίβολο αν και με τη ρήτρα αυτή θεσπίζεται περιορισμός του πανεπιστημιακού ασύλου. Αξίζει εδώ να προστεθεί ότι το άρθρο 16 Σ και επομένως και το άσυλο που εμπίπτει στο πεδίο προστασίας του άρθρου αυτού είναι από τις διατάξεις των οποίων η ισχύς δεν αναστέλλεται σύμφωνα με το άρθρο 48 Σ "περί καταστάσεως πολιορκίας " .

Γ. ΘΕΜΕΛΙΩΣΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟΥ ΑΣΥΛΟΥ ΣΤΗΝ ΠΛΗΡΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ (Σ 16 παρ. 5)

α. Γενικές παρατηρήσεις

Ο θεσμός της αυτοδιοίκησης συνιστά το κρισιμότερο ίσως πρόβλημα στην καθημερινή λειτουργία των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων αλλά και τη σπουδαιότερη κατάκτηση για την αποδέσμευση τους από τον κλοιό της κρατικής εξουσίας. Άλλωστε η κατοχύρωση της αυτοδιοικήσεως στο άρθρο 16 παρ. 5 του Συντάγματος ασφαλώς και δεν έχει συμβολικό χαρακτήρα. Με την εξαίρεση της τοπικής αυτοδιοικήσεως στο άρθρο 102 ,το άρθρο 16 παρ. 5 είναι η μόνη περίπτωση όπου η αυτοδιοίκηση μίας συγκεκριμένης κατηγορίας νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου πηγάζει ευθέως από το Σύνταγμα και οφείλει να είναι πλήρης . Το βαθύτερο νόημα της συνταγματικής αυτής διασφαλίσεως είναι ότι τα Πανεπιστήμια αλλά και όσοι φοιτούν σ' αυτά, χρειάζονται ευρύτατα περιθώρια ελευθερίας ώστε να μπορέσουν να εκπληρώσουν την αποστολή τους στην επιστημονική έρευνα και στη διδασκαλία.

Η αυτοδιοίκηση των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων δεν πρέπει να γίνει αντιληπτή ως μια συνταγματική διάταξη που δεν σχετίζεται άμεσα με τις άλλες. Αντιθετα πρέπει να γίνει αντιληπτή σε άμεση συνάρτηση με την ζωτική για τη λειτουργία των ΑΕΙ ελευθερία που χαρακτηρίζει ανέκαθεν τον πανεπιστημιακό χώρο . Άλλωστε είναι χαρακτηριστικό ότι το άρθρο 16 του Συντάγματος μεριμνά πρώτα για τις διάφορες μορφές και πτυχές της ακαδημαϊκής ελευθερίας στην πρώτη παράγραφο του άρθρου και εν συνεχεία και ύστερα στην παράγραφο 5 εγγυάται την πλήρη αυτοτέλεια των ΑΕΙ. Οι ακαδημαϊκές ελευθερίες και η αυτοδιοίκηση πρέπει να συνυπάρχουν , να συμπίπτουν και να αλληλοσυμπληρώνονται για την ώθηση της έρευνας και την πρόοδο της διδασκαλίας . Με το πνεύμα του νόμου συνάδει και ο νόμος 1268 /1982 που αναγνωρίζει τις ακαδημαϊκές ελευθερίες στο άρθρο 2 και εν συνεχεία αναφέρεται στην αυτοδιοίκηση των ΑΕΙ στα άρθρα 3-5 που ακολουθούν. Η αυτοδιοίκηση με την στενή έννοια του όρου αποτελεί συνεπώς το αντικείμενο ενός μόνο άρθρου (παρ. 3)το οποίο χαρακτηρίζεται στο σημείο αυτό για την ολική του διατύπωση

β. Φύση και περιεχόμενο του πανεπιστημιακού ασύλου

Ένα ειδικό αποτέλεσμα της θεσμικής εγγύησης αποτελεί το Πανεπιστημιακό άσυλο. Μάλιστα ο ίδιος ο νόμος 1268/ 1982 πιστοποιεί τη στενή σχέση του πανεπιστημιακού ασύλου με το Σύνταγμα εντάσσοντας τη ρύθμισή του στο τμήμα που αφορά τις ακαδημαϊκές ελευθερίες . Είναι χαρακτηριστικό ότι στη Γαλλία το άσυλο και η συγκρότηση πανεπιστημιακής αστυνομίας θεωρήθηκαν μαζί με την αυτονομία των πειθαρχικών συμβουλίων ως οι δυο βασικότερες εγγυήσεις του Πανεπιστημίου αλλά η άποψη αυτή που βασίζονταν σ'ένα προεδρικό διάταγμα της 15/11/ 1881 έχει αντικρουστεί ως εθιμική . Ο συμφυής πολιτικός χαρακτήρας της επιστημονικής ελευθερίας δημιουργεί ένα δικαίωμα ακώλυτης λειτουργίας των ΑΕΙ από οποιαδήποτε δημόσια επέμβαση αλλά και από την παρουσία της δημόσιας δύναμης στο εσωτερικό του ιδρύματος, αφού και αυτή η παρουσία μπορεί να επενεργήσει αρνητικά στην ελεύθερη άσκηση των πανεπιστημιακών καθηκόντων. Φυσικά το δικαίωμα αυτό δεν εξήχθη από μια αναλυτική ερμηνεία του άρθρου 16 Σ αλλά μέσω των ιστορικών αγώνων εντός και εκτός των ΑΕΙ όχι μόνο για την κατοχύρωση της Πανεπιστημιακής ελευθερίας αλλά κυρίως για την κατοχύρωση της ελευθερίας εν γένει και πρωτίστως της ελευθερίας της γνώμης . Όμως συνταγματική

θεμελίωση, υπαγωγή του δικαιώματος του ασύλου σε συγκεκριμένο άρθρο του Συντάγματος, μόνο δια της επιστημονικής ελευθερίας και της πανεπιστημιακής αυτοδιοίκησης νοείται. Διαφορετικά θα έπρεπε το δικαίωμα του ασύλου να επεκταθεί σε όλους τους θεσμούς, στο εσωτερικό των οποίων εξασκείται η ελευθερία της γνώμης (π.χ ραδιοτηλεοπτικούς σταθμούς κ.τλ) εάν κατοχυρώνονταν το άσυλο στο άρθρο 14 Σ είτε σε κάθε αυτοδιοικούμενο οργανισμό (π.χ στους ΟΤΑ) εάν το άσυλο συνδέονταν απευθείας με την έννοια της αυτοδιοίκησης . Επίσης δεν μπορεί να υποστηριχθεί βασίμως ότι το άσυλο αποτελεί συμπληρωματικό συνταγματικό έθιμο και συνεπώς καλύπτει με την προστασία του το σύνολο των ελευθεριών. Το άσυλο παραβιάζονταν για χρόνια από τη δημόσια δύναμη , με την κάλυψη των κυβερνήσεων και συνεπώς δύσκολα μπορούν να θεμελιωθούν ιστορικά οι προϋποθέσεις δημιουργίας του εθίμου (μακρά και ομοιόμορφη πρακτική και opinio juris ή necessitatis). Όσο δε αφορά τα νομοσχέδια που συνέτασσε το Υπουργείο πριν τη ψήφιση του ν. 1268/ 1982 , κατοχύρωναν το άσυλο μόνο για εκπαιδευτικούς σκοπούς . Φυσικά αυτό δε σημαίνει ότι ο νόμος δε μπορεί να επεκτείνει την εγγυητική λειτουργία του ασύλου.

γ. Φορείς και δυνατότητα επέμβασης δημόσιας δύναμης

Το δεδομένο αυτό έχει ειδικά κανονιστικά αποτελέσματα όσον αφορά τις ακαδημαϊκές δραστηριότητες που καλύπτονται από το δικαίωμα του ασύλου. Καταρχήν από το άσυλο καλύπτονται οι δραστηριότητες των φορέων της επιστημονικής ελευθερίας στους δημόσιους οργανισμούς που ασκούν επιστημονική δραστηριότητα. Στην κατηγορία αυτή ανήκει και η ελευθερία του ερευνητή και του διδάσκοντα και του διδασκόμενου . Και φυσικά όχι μόνο αυτού που δραστηριοποιείται επιστημονικά αλλά και αυτού που επιθυμεί να δραστηριοποιηθεί. Επίσης καλύπτεται κάθε μέλος του Πανεπιστημίου αφού το άσυλο πηγάζει από τη θεσμική εγγύηση. Έτσι από το άσυλο θα καλυφθούν δραστηριότητες που αφορούν και την πολιτική διαμαρτυρία, για το πρόγραμμα σπουδών, το είδος των παρεχόμενων γνώσεων κ.τ.λ. Τίθεται το ερώτημα εάν καλύπτονται ευρύτερες διαμαρτυρίες για το ρόλο και τη λειτουργία του Πανεπιστημίου, όπως αυτές που αφορούν την ανεργία των πτυχιούχων. Η καταφατική απάντηση προκύπτει πάλι μέσα από την κατοχύρωση του ασύλου μέσω της αυτοδιοίκησης του άρθρου 16 παρ. 5 Σ που αφορά όπως αναπτύχθηκε τον ειδικό συνδυασμό της επιστημονικής με την επαγγελματική εκπαίδευση. Επίσης καλύπτονται πολιτικές διαμαρτυρίες που συνδέονται με την επιστήμη λόγω του πολιτικού της χαρακτήρα . Για όλες τις παραπάνω περιπτώσεις δεν μπορεί να επιτραπεί ούτε με άδεια των πανεπιστημιακών αρχών η επέμβαση της δημόσιας δύναμης.

Αντίθετα δεν καλύπτονται συνταγματικά διαμαρτυρίες που εκκινούνται από μη μέλη των ΑΕΙ . Ακριβώς όμως επειδή θεωρείται ότι η παρουσία καθοιονδήποτε τρόπο της δημόσιας δύναμης στο χώρο παρακωλύει την επιστημονική έρευνα και ελευθερία, η δημόσια δύναμη δεν μπορεί να επέμβει χωρίς άδεια ακόμη και σε αυτές τις περιπτώσεις . Ακριβώς επειδή προστατεύεται η ελευθερία του κάθε επιστήμονα και του κάθε μέλους του Πανεπιστημίου, το κάθε μέλος έχει δικαίωμα στο άσυλο όχι μόνο έναντι της δημόσιας δύναμης αλλά και της πανεπιστημιακής αν υπάρχει τέτοια , λόγω του ότι οι φορείς της υποχρέωσης του 16 παρ. 1 εδαφ. α είναι και τα κρατικά και τα πανεπιστημιακά όργανα. Η διαφορά της Πανεπιστημιακής από τη δημόσια δύναμη έγκειται στην ικανότητα της να βρίσκεται στο χώρο του Πανεπιστημίου και να προλαμβάνει κάθε είδος αδικήματος ενώ η δεύτερη οφείλει να αναμένει την άδεια των αρμοδίων Πανεπιστημιακών οργάνων. Το άσυλο δημιουργεί ένα χώρο όπου δεν

εφαρμόζονται αστυνομικές διατάξεις και διαταγές . Δεν ισχύει βέβαια το ίδιο και για τους ποινικούς νόμους. Τι γίνεται λοιπόν όταν παραβιάζεται ένας ποινικός νόμος στο Πανεπιστήμιο; Η άποψη που θεωρεί ότι δεν χρειάζεται η άδεια των Πανεπιστημιακών οργάνων για την είσοδο της δημόσιας δύναμης στο Πανεπιστήμιο, παραγνωρίζει ότι η ίδια η παρουσία της αστυνομίας στο Πανεπιστήμιο προσβάλλει την επιστημονική ελευθερία. Ο νόμος μπορεί να προβλέπει δεσμευτικές προϋποθέσεις ή και ταχείες διαδικασίες για την έκδοση της σχετικής άδειας. Εξίσου λαθεμένη είναι η θέση ότι η κανονική αστυνομία μπορεί να υποκαταστήσει την πανεπιστημιακή σε περιπτώσεις επείγουσες ή σε περιπτώσεις ανάγκης.

Δεν είναι δυνατόν να υποστηριχθεί ότι κάποιο μέλος ή κάποια ομάδα μελών του ΑΕΙ καταπατά το άσυλο , εκτός από την περίπτωση κατά την οποία αυτά τα μέλη αποτελούν φορείς δημόσιας εξουσίας . Μπορεί όμως να υποστηριχθεί ότι το δικαίωμα το ασύλου προβάλλεται καταχρηστικά όταν κάποιο μέλος του ΑΕΙ το επικαλείται για λόγους ξένους προς το συνταγματικό σκοπό του ασύλου . Σε οποιαδήποτε περίπτωση όμως αυτή η καταχρηστική άσκηση δεν διαφοροποιεί τη θέση της δημόσιας δύναμης έναντι του ασύλου, αφού θα πρέπει βάσει των προλεχθέντων να αναμένει την άδεια των πανεπιστημιακών αρχών . Καταπάτηση του ασύλου από μη μέλη της πανεπιστημιακής κοινότητας μπορεί να γίνει δεκτή μόνο κατ' εφαρμογή της θεωρίας της τριτενέργειας και ιδίως του κριτηρίου της ιδιωτικής εξουσίας . Το δικαίωμα του ασύλου δε σηματοδοτεί καταρχήν μια αντίστοιχη υποχρέωση της αστυνομίας να προστατεύει το Πανεπιστήμιο από εξωτερικούς κινδύνους. Αυτή είναι μια υποχρέωση που μπορεί να απορρέει μόνο μέσω ειδικών ποινικών διατάξεων (π. χ προστασία οικιακής ειρήνης ,φθορά ξένης περιουσίας κ.λ.π).

5. ΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΑΣΥΛΟ ΣΕ ΣΥΝΑΡΤΗΣΗ ΜΕ ΤΟ ΝΟΜΟ 1268/ 1982

α. Ιδιαιτερότητες του νόμου –πλαισίου

Για πρώτη φορά τυποποιείται νομικά η έννοια του πανεπιστημιακού ασύλου με τις παραγράφους 4- 8 του άρθρου 2 του ν. 1268/ 1982 και με βάση αυτές τις παραγράφους που προσλαμβάνουν πια το χαρακτήρα ποινικής διάταξης θεωρείται πλέον έγκλημα η παραβίασή του από όργανα της δημοσίας τάξης . 'Όμως ο νόμος αυτός εξακολουθεί να μην ορίζει το προστατευόμενο έννομο αγαθό, τους πανεπιστημιακούς χώρους που καλύπτονται από το άσυλο και τα υποκείμενα τέλεσης του εγκλήματος της παραβίασεως. Μια πρώτη προσέγγιση του ν. 1268/ 82 αποκαλύπτει ότι τελικά αυτός δεν έχει καθόλου την έννοια του νόμου πλαισίου όπως αυτή ορίζεται στο ίδιο το Σύνταγμα στο άρθρο 43 παρ. 4. Για να ανταποκρίνονταν στο ουσιαστικό περιεχόμενο του όρου, ο νόμος αυτός θα πρεπε να περιλαμβάνει τις γενικές αρχές και κατευθύνσεις που θα εξειδικεύονταν με προεδρικά διατάγματα που θα εκδίδονταν σε σύντομο χρονικό διάστημα . Ο νόμος " για τη δομή και τη λειτουργία των ΑΕΙ " δεν ρυθμίζει τη δομή και λειτουργία των ΑΕΙ σε γενικό πλαίσιο με τη χάραξη γενικών αρχών και κατευθύνσεων αλλά αντιθέτως ρυθμίζει ως ένας κοινός τυπικός νόμος με λεπτομέρεια τη δομή και λειτουργία του ΑΕΙ θέτοντας κανόνες δικαίου άμεσης εφαρμογής. Κατά τον Φ. Βεγλερή είναι πιθανόν οι εισηγητές και συντάκτες του νόμου να διάλεξαν τον χαρακτηρισμό αυτό κατ' απομίμηση των Γάλλων που ονόμασαν έτσι το νομοθέτημα το οποίο επιχείρησε να χαράξει τις κατευθυντήριες γραμμές της μεταρρύθμισης των πανεπιστημιακών σπουδών μετά το Μάη του 1968.

Άλλωστε θα ήταν αμφίβολης συνταγματικότητας ένας νόμος –πλαίσιο σχετικά με θέματα που αναφέρονται στη δομή και τη λειτουργία των ΑΕΙ , δηλαδή σε θέματα

άμεσα συνδεδεμένα με ατομικό δικαίωμα καθώς οι νομοθετικές παραβιάσεις στο χώρο αυτό δε μπορούν να γίνουν με τη μορφή νόμου- πλαισίου όταν με το νόμο αυτό ρυθμίζονται το περιεχόμενο και ο τρόπος άσκησης του δικαιώματος. Στα πλαίσια του άρθρου 16 όσον αφορά τη δομή και τη λειτουργία των ΑΕΙ υπονοείται και προϋποτίθεται εκτελεστικός νόμος τόσο στην παρ. 1 (οργάνωση ακαδημαϊκής ελευθερίας στα ΑΕΙ) όσο και στην παρ. 3 (εφαρμογή της επιταγής της δωρεάν παιδείας και αρωγής των σπουδαστών) . Ο κοινός νομοθέτης έχει τη δυνατότητα αν θέλει να εξειδικεύσει το περιεχόμενο της ακαδημαϊκής ελευθερίας στα πλαίσια πάντα του Συντάγματος . Έτσι ο ν. 1268/ 1982 εφαρμόζει και εξειδικεύει τις σχετικές διατάξεις, χωρίς να ξεφεύγει από τα προβλεπόμενα όρια .

β. Τα υποκείμενα του εγκλήματος της παραβίασης του πανεπιστημιακού ασύλου
Οι σχετικές διατάξεις του νόμου (4- 8) που αναφέρονται στην παραβίαση του πανεπιστημιακού ασύλου διαφέρουν πολύ από την απαγόρευση παραβίασης ενός οποιουδήποτε άλλου προστατευόμενου χώρου επειδή δεν ισχύουν *erga omnes* , δεν απευθύνονται δηλαδή προς όλους αλλά αφορούν συγκεκριμένα στα όργανα της τάξης. Θα μπορούσαμε λοιπόν με βάση αυτά να χαρακτηρίσουμε το έγκλημα της παραβίασης ως ιδιώνυμο έγκλημα, *delictum sui generis* . Έτσι με βάση αυτή τη διάταξη υποκείμενα της τέλεσης του σχετικού εγκλήματος δε μπορεί να είναι σε καθε περίπτωση ιδιώτες και πολύ περισσότερο φοιτητές. Αν όμως θεωρήσουμε ότι η διαταξη αναφέρεται στα όργανα δημόσιας δύναμης ανεξαιρέτως σε όλες τις περιπτώσεις τότε θα προσκρούσαμε σε πρακτικές δυσκολίες . Βεβαίως δεν είναι δυνατόν να ορίζει ο νόμος ποια όργανα είναι δημόσιας τάξης και ποια όχι . Οι διατάξεις των παρ. 4-8 εκφράζουν έντονη δυσπιστία στις επεμβάσεις κυρίως της αστυνομίας στους χώρους των ΑΕΙ. Ορθότερο όμως θα ήταν όχι να εξαιρέσουμε ορισμένα απο τα όργανα της δημόσιας τάξης από τη διάταξη αυτή αλλά να κάνουμε την αναγωγή στην ιστορικά διαμορφωμένη *ratio* του ασύλου :να απαγορεύεται η είσοδος δημοσίων οργάνων για κατασταλτικούς λόγους (διενέργεια ανακριτικών πράξεων κ.τ.λ.).

Η διάταξη του νόμου δεν εξαιρεί ρητά τα ΑΕΙ από το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 334 παρ. 4 του Ποινικού Κώδικα. Στο άρθρο αυτό δεν συγκαταλέγονται τα μέλη της πανεπιστημιακής κοινότητας (διδάσκοντες, διδασκόμενοι, ερευνητικό προσωπικό κ.τ.λ.) όντας φορείς του δικαιώματος του ασύλου και κάνοντας χρήση του που να μην αντίκειται στο συνταγματικό σκοπό του ασύλου . Καταπάτηση του ασύλου μπορεί να γίνει δεκτή μόνο κατ' εφαρμογήν της θεωρίας της τριτενέργειας και ιδίως του κριτηρίου της εξουσίασης. Πάντως για τα πρόσωπα εκείνα που υπάγονται στον κανόνα της Π.Κ 334 παρ. 3 ισχύει ως ιδιότερη διάταξη αυτή του άρθρου 2 παρ.5 του ν.1268/ 1982 υπό την έννοια ότι το προβλεπόμενο στο άρθρο 334 παρ. 3 Π.Κ έγκλημα στο μέτρο που αφορά τα ΑΕΙ, δεν διώκεται αυτεπάγγελα όπως ορίζεται στην παρ.4 του ίδιου άρθρου αλλά κατ' έγκληση . Αφενός η δημόσια δύναμη για να διώξει με οποιονδήποτε τρόπο όποιον υποπίπτει στο σχετικό έγκλημα , δεν κινείται αυτεπάγγελα αλλά με άδεια ή πρόσκληση του αρμοδίου οργάνου, αφετέρου μόνο αυτό το όργανο μπορεί να καλέσει κατ' έγκληση τον παραβάτη.

γ. Αναστολή και κατάργηση διατάξεων περί ασύλου

Ακόμη και σε περίπτωση θέσης σε ισχύ του νόμου περί καταστάσεως πολιορκίας δεν αναστέλλεται η ισχύς της αρχής της ακαδημαϊκής ελευθερίας ούτε μεταβάλλεται το υπόλοιπο νομικό καθεστώς, ανεξάρτητα από την τυπική ισχύ, συμπεριλαμβανομένων συνεπώς και των διατάξεων περί πανεπιστημιακού ασύλου καθώς το άρθρο 48 Σ δεν αναστέλλει το άρθρο 16 Σ . Επιπλέον, ο θεσμός του Πανεπιστημιακού ασύλου καθώς

συνάγεται από την αρχή της ακαδημαϊκής ελευθερίας και της αυτοδιοίκησης δεν θα καταργούνταν με την κατάργηση από νεώτερο νόμο του άρθρου 2 παρ. 4-8 του νόμου 1268/ 1982 . Έτσι , παρόλο που δε θα μπορούσαν να επιβληθούν ποινές στους παραβάτες, θα μπορούσε το ΑΕΙ να λάβει προληπτικά μέτρα αστυνόμευσης στο χώρο του και να προβλεφθούν πειθαρχικές κυρώσεις για τα όργανα της δημόσιας τάξης που θα παραβίαζαν το άσυλο .

6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Στην παρούσα εργασία επιχειρήθηκε να τεθούν ορισμένα απο τα κυριότερα προβλήματα που προκύπτουν από τη μη ρητή συνταγματική κατοχύρωση του Πανεπιστημιακού ασύλου στο άρθρο 16 του Συντάγματος. Παράλληλα εξετάστηκαν οι λειτουργικές διαστάσεις του θεσμού αλλά και διαφορετικές ερμηνευτικές προσεγγίσεις που θεμελιώναν το Πανεπιστημιακό άσυλο είτε στην ακαδημαϊκή ελευθερία Σ16 παρ.1 είτε στην πλήρη αυτοδιοίκηση Σ 3316 παρ.5.

Έγινε φανερό ότι τα ερμηνευτικά κενά που αφήνει η ανυπαρξία ρητής κατοχύρωσης και κατ' επέκτασιν συνταγματικής κατοχύρωσης του Πανεπιστημιακού ασύλου δεν καλύφθησαν πλήρως με το ν. 1268/ 82. Σύμφωνα με το άρθρο 2 παράγραφος 4 , 5 και 7 του ν. 1268/ 82 για την κατοχύρωση της ακαδημαϊκής ελευθερίας, της ελεύθερης επιστημονικής αναζήτησης και της ελεύθερης διακίνησης ιδεών αναγνωρίζεται το Πανεπιστημιακό άσυλο. Το Πανεπιστημιακό άσυλο καλύπτει όλους τους χώρους των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων και συνίσταται στην απαγόρευση επέμβασης της δημόσιας δύναμης στους χώρους αυτούς χωρίς την πρόσκληση ή άδεια αρμόδιου οργάνου του ΑΕΙ (...). Επέμβαση δημόσιας δύναμης επιτρέπεται χωρίς την άδεια του οργάνου αυτού μόνο εφ' 'οσον διαπράττονται αυτόφωρα κακουργήματα ή εγκλήματα κατά της ζωής. Η νομοθετική κατοχύρωση του Πανεπιστημιακού ασύλου αποτελεί εκπλήρωση της συνταγματικής επιταγής του άρθρου 16 παράγραφος 5 του Συντάγματος που κατοχυρώνει την Πανεπιστημιακή αυτοδιοίκηση ως θεσμική εγγύηση της επιστημονικής ελευθερίας. Ο συμφυής πολιτικός χαρακτήρας της επιστημονικής ελευθερίας προϋποθέτει μια εγγύηση ακώλυτης λειτουργίας των ΑΕΙ από οποιαδήποτε δημόσια επέμβαση αλλά και απο την παρουσία δημόσιας δύναμης στο εσωτερικό του ΑΕΙ αφού ακόμη και αυτή η παρουσία μπορεί να επενεργήσει αρνητικά στην ελεύθερη άσκηση των Πανεπιστημιακών καθηκόντων. Η στενή σύνδεση του δικαιώματος αυτοδιοίκησης με το δικαίωμα του ασύλου καλύπτει άλλωστε όχι μόνο την εκπλήρωση των στενά επιστημονικών καθηκόντων των ΑΕΙ αλλά και το σύνολο των δραστηριοτήτων τους,

Η σύνδεση αυτή προέκυψε μέσα από μια σειρά πανεπιστημιακών και λαϊκών κινητοποιήσεων για την εξασφάλιση χώρου ελεύθερης διακίνησης ιδεών και πολιτικών αμφισβητήσεων διαμορφώνοντας κατα μια άποψη χαρακτηριστική περίπτωση εθίμου. Ευθύνη για την προστασία του ασύλου σε περίπτωση παραβίασης έχει η Πανεπιστημιακή κοινότητα. Παρά την ιδιότητά της ως αυτοδιοικούμενη δεν είναι δυνατόν να προσδιορίσει την έννοια του Πανεπιστημιακού ασύλου και να την αυτονομίσει από το θεσμό της ακαδημαϊκής ελευθερίας και της ελευθερίας της επιστήμης, έννοιες που προστατεύονται από το ίδιο το Πανεπιστημιακό άσυλο. Γι' αυτό το λόγο πρέπει να εξετάζεται σε συνάρτηση με την ακαδημαϊκή ελευθερία την οποία και προστατεύει. Πρέπει λοιπόν το άσυλο να εξεταστεί υπό το πρίσμα του θεσμού που καλείται να προστατεύσει . Το Πανεπιστημιακό άσυλο αποτελεί δικαίωμα, θεσμό , κατάκτηση και στο κοινωνικοπολιτικό πεδίο συνεχής διεκδίκηση και επαγρύπνηση. Και θα λειτουργήσει στο μέτρο ιδίως που διδάσκοντες και διδασκόμενοι των ΑΕΙ θα έχουν τη δύναμη να το περιφρουρήσουν.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Προλεγόμενα
2. Ιστορική αναδρομή και ιδιαιτερότητες κατοχύρωσης του πανεπιστημιακού ασύλου πριν τη θέσπιση του ν. 1268/ 1982
 - A. Το πανεπιστημιακό άσυλο πριν το ν.1268/ 1982
 - B. Γνωμοδότηση σχετικά με το πανεπιστημιακό άσυλο σε συνδυασμό με το άρθρο 334 παρ. 3 Π.Κ
3. Συνταγματικό υπόβαθρο του πανεπιστημιακού ασύλου
4. Όψεις συνταγματικής κατοχύρωσης του πανεπιστημιακού ασύλου
 - A. Λειτουργικές διαστάσεις του πανεπιστημιακού ασύλου
 - α. Γενικές παρατηρήσεις
 - β. Θετικά στοιχεία και "αδυναμίες"
 - γ. Προστατευόμενο αγαθό και φορείς δικαιώματος
 - δ. Η αστυνομική αρμοδιότητα και το άσυλο
 - δα. Ερμηνεία δημόσιας δύναμης
 - δβ. Ερμηνεία επέμβασης
 - ε. Επιτροπή ασύλου
 - εα. Συγκρότησή της
 - εβ. Ποινική ευθύνη της
 - B. Θεμελίωση πανεπιστημιακού ασύλου στην ακαδημαϊκή ελευθερία (αρ. 16 παρ. 1 Σ)
 - α. Γενικές Παρατηρήσεις
 - β. Φύση του δικαιώματος πανεπιστημιακού ασύλου
 - γ. Περιεχόμενο του δικαιώματος του πανεπιστημιακού ασύλου
 - δ. Φορείς του δικαιώματος του πανεπιστημιακού ασύλου
 - ε. Περιορισμοί του δικαιώματος του πανεπιστημιακού ασύλου
 - Γ. Θεμελίωση του πανεπιστημιακού ασύλου στην πλήρη αυτοδιοίκηση (αρ. 16 παρ. 5 Σ)
 - α. Γενικές παρατηρήσεις
 - β. Φύση και περιεχόμενο του πανεπιστημιακού ασύλου
 - γ. Φορείς και δυνατότητα επέμβασης δημόσιας δύναμης
5. Το πανεπιστημιακό άσυλο σε συνάρτηση με το νόμο 1268/ 1982
 - α. Ιδιαιτερότητες του νόμου –πλαισίου
 - β. Τα υποκείμενα του εγκλήματος της παραβίασης του πανεπιστημιακού ασύλου
 - γ. Αναστολή και κατάργηση διατάξεων περί ασύλου
6. Συμπερασματικές παρατηρήσεις

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Θ. Π. Αλαμάνης: Η ιδιωτικοποίηση της Ανώτατης Παιδείας στην Ελλάδα (1989)
2. Φ. Θ. Βεγλερής: Ο νόμος 1268 του 1982 και η νομική γλώσσα (1984)
3. Π. Δ. Δαγτόγλου: Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα σελ 567 επ.
4. Α.Ι.Μάνεσης: Η συνταγματική προστασία της ακαδημαϊκής ελευθερίας, Συνταγματική Θεωρία και Πράξη (1980) σελ 674 επ.
5. Α. Ι. Μάνεσης: Η ελευθερία διδασκαλίας στα Πανεπιστήμια, Δίκαιο –Σύνταγμα – Πολιτική σελ 130 επ.

6. Ευ. Μπλέτσα: Γνωμοδότηση περί της εννοίας του πανεπιστημιακού ασύλου, Ποινικά Χρονικά ΚΖ σελ 389 επ.
7. Π. Πούλης: Ακαδημαϊκή ελευθερία, Δίκαιο της εκπαίδευσης, σελ 307 επ.
8. Πρακτικά Βουλής σελ 488 επ. και 4908
9. Β. Σκουρής: Αυτοδιοίκηση και εποπτεία, Δίκαιο της παιδείας (1995) σελ 167 επ.
10. Α. Τάχος: Η αστυνόμευση και το άσυλο, Δίκαιο της δημόσιας τάξεως τ. 3 (1990) σελ 64 επ.
11. Περιοδικές εκδόσεις: " Το Σύνταγμα ", Χ. Πολίτης: Η νομολογία για τα ΑΕΙ (1984) σελ 601
12. Διοικητική Ενημέρωση: Θ. Π. Αλαμάνη: Το πανεπιστημιακό άσυλο, τ. 4 Ιανουάριος 1996 σελ 66